

5 Μαρτίου 2020

Οι νηστείες της Εκκλησίας μας και πως καθιερώθηκαν, πως επικράτησαν

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Επειδή αρχίζει ή Μεγάλη Τεσσαρακοστή, πού είναι περίοδος νηστείας, θεωρούμε χρήσιμο να αναφέρουμε το πώς καθιερώθηκαν και επεκράτησαν οι γνωστές Νηστείες της Εκκλησίας μας.

Σε πολλά βέβαια σημεία της Άγιας Γραφής γίνεται λόγος για τη νηστεία και όλοι οι ιεροί Πατέρες της Εκκλησίας μας αναφέρονται σε ομιλίες τους στο θέμα της νηστείας.

Ο Μέγας Βασίλειος μάλιστα, πού μας άφησε δύο εξαίρετες ομιλίες περί της νηστείας, ονομάζει τη νηστεία «συνηλικιώτιν της άνθρωπότητος».

Είναι, λέγει, ή πρώτη εντολή πού δόθηκε στους ανθρώπους από τον Θεό. «Νηστεία έν τω παραδείσω ένομοθετήθη». Όταν έδωσε εντολή στους Πρωτοπλάστους να μη φάγουν τούς καρπούς ενός συγκεκριμένου δένδρου, έδωσε εντολή «νηστείας και εγκρατείας» (ΕΠΕ 6, 26).

Αύτη λοιπόν ή θεόσδοτη εντολή, την οποία τήρησε και ό θεάνθρωπος και οι άγιοι Απόστολοι, όταν οργανώθηκε με τη Χάρη του Παναγίου Πνεύματος ή Εκκλησία, έλαβε τη θέση της στη ζωή της Εκκλησίας. Καθορίστηκαν μάλιστα οι ημέρες της νηστείας με αποφάσεις Συνόδων και ιερών Κανόνων για να λειτουργούν τα πάντα «κατά τάξιν και ενσχημόνως» (Α΄ Κορ. ιδ΄ 40). Έτσι πολύ ενωρίς καθιερώθηκε ή Νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και της Τετάρτης και Παρασκευής. Ο ΞΘ΄ (69ος) Αποστολικός Κανών θεσπίζει τα έξης: «Ει τις Έπίσκοπος, ή Πρεσβύτερος, ή Διάκονος, ή Υποδιάκονος, ή Αναγνώστης, ή Ψάλτης, την άγίαν Τεσσαρακοστήν ού νηστεύει, ή Τετράδα, ή Παρασκευήν, καθαιρείσθω. Έκτός είμή δί΄ άσθένειαν σωματικήν έμποδίζοιτο. Έάν δέ λαϊκός ή άφορίζέσθω» {«Πηδάλιον»}. Ο άγιος Νικόδημος ερμηνεύοντας και σχολιάζοντας στο «Πηδάλιον» τον Κανόνα αυτό γράφει: «Όλους όμού και ίερωμένους, και λαϊκούς προστάζει ό παρών Κανών να νηστεύωσι παρομοίως και έπίσης, τόσον την μεγάλην Τεσσαρακοστήν, όσον και κάθε Τετράδα και Παρασκευήν... Την μέν άγίαν Τεσσαρακοστήν νηστεύομεν... όχι διά το Πάσχα, όχι διά τον Σταυρό αλλά διά τάς άμαρτίας μας... Όθεν δέν πρέπει να λέγωμεν ότι πενθούμεν διά τον Σταυρόν. Ού γάρ δι΄ εκείνον πενθούμεν΄ μη γένοιτο΄ αλλά διά τα έδικά μας άμαρτήματα. Νηστεύομεν δέ την Τεσσαρακοστήν, κατά την μίμησιν τού Κυρίου, οπού ένήστευσεν επί τού όρους ήμέρας τεσσαράκοντα. Τάς δέ δύω ήμέρας της έβδομάδος νηστεύομεν, την μέν Τετράδα, διατί ειςτήν ήμέραν αύτήν έγινε το συμβούλιον διά την προδοσίαν τού Κυρίου μας΄ την δέ Παρασκευήν, διατί εις την ήμέραν ταύτην έπαθε σαρκί τον ύπέρ της σωτηρίας μας θάνατον...», Η ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδος με τον ΠΘ΄ (89°) Κανόνα της κάνει ειδικό λόγο για τη Νηστεία της Μεγάλης Εβδομάδος: «Τάς τού σωτηρίου πάθους ήμέρας, έν νηστεία και προσευχή και κατανύξει έπιτελούντας, χρή τούς πιστούς περί μέσας της περί το μέγα Σάββατον νυκτός ώρας άπονηστίζεσθαι...». Ορίζει δηλαδή να λήγει ή νηστεία μετά το μεσονύκτιο του Μεγάλου Σαββάτου («Πηδάλιον»).

Για την Τεσσαρακοστή των Χριστουγέννων, το γνωστό Σαρανταήμερο, πού είναι κάπως ελαφρότερη νηστεία, διότι επιτρέπεται κατάλυση ιχθύων, ο άγιος Συμεών, αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, πού είναι ειδικός ως προς τα λειτουργικά θέματα της Εκκλησίας, γράφει: «Ἡ Τεσσαρακονθήμερος (νηστεία) εικονίζει την νηστείαν τού Μωυσέως, ὅστις νηστεύσας τεσσα-ράκοντα ἡμέρας και νύκτας ἔλαβεν εἰς πλάκας λιθίνους γεγραμμένους τούς λόγους τού Θεοῦ, ἡμεῖς δέ νηστεύοντες τεσσαράκοντα ἡμέρας βλέπομεν και λαμβάνομεν τον ζώντα Λόγον ἐκ της Παρθένου, ὄχι γεγραμμένον ἐν λίθοις, ἀλλά σεσαρκωμένον γεννηθέντα, και ἀξιούμεθα να κοινωνώμεν την θειοτέραν αὐτοῦ Σάρκα» {«Τά Ἄπαντα» Ἐν Ἀθήναις 1868, σ. 369).

Παρόμοια εἶναι και ἡ Νηστεία των Αγίων Αποστόλων, για την ὅποια ομιλεῖ το αρχαῖο ἐκκλησιαστικό κείμενο, πού ἐπιγράφεται «Διαταγαί Αποστόλων». «Μετά οὖν το ἑορτάσαι ὑμᾶς την Πεντηκοστήν ἑορτάσατε μίαν ἑβδομάδα (ἐπιτρέπεται σ' αὐτήν κατάλυση σε ὅλα), και μετ' ἐκείνην νηστεύσατε μίαν' δίκαιον γαρ και εὐφρανθήναι ἐπὶ τη ἐκ Θεοῦ δωρεά (για την κάθοδο του Ἁγίου Πνεύματος) και νηστεύσαι μετὰ την ἀνεσιν» (ΒΕΠΕΣ 2, 93). Και οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, σχολιάζει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, «ἐνήστευαν και οὕτως ἐπέμποντο εἰς το κήρυγμα» («Πηδάλιον» Σημ. εἰς 69[™] Αποστολικόν Κανόνα).

Για τη Νηστεία τού Δεκαπενταύγουστου, πού διαρκεῖ λίγες ἡμέρες, ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης γράφει οτι «εἰς τιμὴν ἀποβλέπει της τού Θεοῦ Λόγον Μητρός, ἡ ὅποια προ-γνωρίζουσα την ἀγίαν της μετάστασιν ἀπὸ τον κόσμον, πάντοτε ἠγωνίζετο υπέρ ἡμῶν, και ἐνήστευεν, ἀν και χρεῖαν δέν εἶχε Νηστείας, ως καθαρά και πανάμωμος, ζώσα δέ ἀγγελικῶς ἢ ὑψηλοτέρα και των Ἀγγέλων και προσευχομένη συνεχῶς... και πάντοτε δι' ἡμᾶς ἰκετεύουσα... Διὰ τούτο και ἡμεῖς χρεωστούμεν να νηστεύωμεν... ἐκμιμούμενοί τον βίον της» (ε. ἀ.)

Τα πιο πάνω ελάχιστα πληροφοριακά στοιχεῖα, ως προς τον καθορισμό των Νηστειῶν της Εκκλησίας μας, ας γίνουν ἀφορμή να ἀγαπήσουμε τη νηστεία, ὅπως μας προτρέπουν οἱ ὕμνοι των ἡμερῶν αὐτῶν.

Εἶναι πολύ αποτελεσματικό ὄπλο στον ἀόρατο πόλεμο για την κατάκτηση της ἀγιότητος.

Πηγή: Περιοδικό «*Η ΔΡΑΣΙΣ ΜΑΣ*» Φεβρουάριος 2010.